

EU OG DOMÆNETAB

Af Jakob Buhl

Ligesom Nordisk Samisk Institut – med baggrund i fællesnordisk finansiering – er vigtig i forhold til (den særdeles bekostelige) udarbejdelse af ordbøger og fælles ny terminologi på samisk med videre, er også EU med til at finansiere støtte til mindretalssprog rundt omkring i EU-området. Det kan i begge sammenhænge være glimrende, men er ofte bare et plaster på såret, hvis ikke der er den nødvendige folkelige opbakning (og vilje til at ville sproget!) samt penge til medier, skoler med videre.

Om EU – som med så meget andet – kan have bagvedliggende ideologiske motiver af en helt anden art, skal jeg lade være usagt. Det er ikke umuligt, at man kan forestille sig det som løftestang for nationalstatsnedbrydning. Men det ændrer ikke ved, at nogle af disse mindretal kan have desperat behov for denne støtte på grund af forringede forhold i hjemlandet. Et konkret eksempel på dette sidste er det sorbiske mindretal i de to østtyske delstater Brandenburg og Sachsen, som er hårdt pressede (de er en slags søstre eller kusiner til de vendiske stammer vi kender fra dansk vikingetid og middelalder). I lighed med friserne i Holland, Slesvig-Holsten og Niedersachsen samt samerne på Nordkalotten har disse heller intet moderland.

Men vi skal her se lidt på de officielle EU-sprog. Er der risiko for domænetab eller tværtimod chancen for domæneudvidelse (og dermed en styrkelse af sprogets udbredelse og funktionalitet) for nationalsprogene i EU-området? Det er ikke så nemt at fastslå, for det kan faktisk være lidt af begge dele.

For det første har ikke alle sprog – som ud fra udbredelse og status i medlemslandet burde have status som

officielt EU-sprog – rent faktisk status som officielt EU-sprog. Irsk-gælisk har på visse områder denne status, mens det langt, langt større katalansk længe ikke har haft denne status (som der har været tale om at give det og som jeg faktisk ikke ved om det rent faktisk nu har opnået). Forud for folkeafstemningen i Norge/Noreg blev det også fremført, at *nynorsk* vistnok ikke kunne opnå denne status ved norsk EU-medlemskab.

For det andet bliver der i masser af situationer ikke oversat til og fra de forskellige EU-sprog, men til og fra de største og/eller man anvender engelsk, fransk og tysk.

Der kan altså være flere demokratiske problemer i forhold til typiske nordiske værdier om folkeoplysning, deltagelse, inddragelse med videre. Det kan udvikle sig til noget, der bare er for „eliten“.

For det tredje – og det er vigtigt – er det lovgivningsmæssige udgangspunkt i EU rent sprogligt set kraftigt domineret af fransk og i stigende omfang engelsk. Tør ikke sige hvordan det forholder sig med Europas største sprog, tysk (som dog er andenstørst, hvis man regner Rusland med).

Dette faktum afslører i sig selv et dominansforhold som er skævt. Der bliver oftest oversat *fra* det/de dominerende sprog *til* de andre. Det er også i denne sammenhæng kulturelle forskelle i f.eks. retssprog kommer til udtryk, det klassiske eksempel er det der er mellem fransk og svensk, som ofte fremhæves som to yderpoler i den sammenhæng.

Det positive kommer her, først skal vi dog lige nævne EU's sådan set ganske fornuftige kampagne i FN's sprogår (i en verden der sprogligt set er angloamerikansk domineret) om at lære sit eget sprog godt, om at „adoptere et sprog“ (gerne et af de mindre og som man prøver at lære sig) og om derudover også at studere

to af de større fremmedsprog. Ofte vil nogle af disse kunne udgøres af nært beslægtede sprog. Man kunne selvfølgelig ønske sig, at andre fremkom med noget lignende, men ikke meget tyder på at det sker i hverken Danmark eller Sverige, hvor det eneste der synes at gælde er engelsk. I Norge og Finland har man derimod en noget mere bevidst sprogpolitik/sprogholdning.

Men det positive kan ironisk nok være når der eksempelvis skal oversættes de anslået 40.000 sider EU-lovgivning ved indmeldelse i EU og når der i øvrigt skal tolkes og oversættes. Forestiller man sig de 40.000 sider EU-lovgivning – hvor ekstremt absurd og næsten „kafkask“ det end ellers er – oversat til eksempelvis lettisk, ja så kan det jo være en positiv udfordring rent sprogligt set (økonomisk kan det være en voldsom belastning), som i bedste fald kan revitalisere det respektive sprogs funktionalitet med alle de nye områder man pludselig skal forholde sig til. Det samme kan gælde udfordringen ved de mange tolkningssituationer og det at man mig bekendt kan henvende sig på sit eget sprog (forudsat det er et af de officielle). Men det er set fra en ren sproglig synsvinkel, de 40.000 sider „take it or leave it“-lovgivning til oversættelse og iværksættelse ved EU-indmeldelse er naturligvis en usympatisk, næsten småimperialistisk, side ved EU. Især som det oplevedes ved den seneste større udvidelse. Det var jo ikke en samling med (store dele af) Øst – og Centraleuropa, men nærmere en slags indlemmelse.

Note:

LÅNEORD OG DOMÆNETAB

- er to begreber der ofte blandes sammen. Men det er en stor fejl! Indlån af fremmedord KAN være et vidnesbyrd om en skæv kulturel dominans og kan således også være en indikator for et sprogs tilbagegang, MEN kan paradoksalt nok lige så godt være et vidnesbyrd om, at sproget – ved hjælp af disse indlån – kan forny sig og faktisk derfor netop undgår at forsvinde eller gå tilbage. Fordi det netop kan anvendes i en ny livs – og samfundssituation og derfor overlever. /Jakob Buhl